

INGLIZ TILI FANIDA ARTIKL

*Rishton tumani 2-son politexnikumining
ingliz tili fani o'qituvchisi*

Yahyoyeva Odinaxon Nu'monjon qizi
email. oykxonyahyoyeva@gmail.com

ANNOTATSIYA Ushbu ilmiy maqola ingliz tilidagi artikllarning o'rganilishi va o'qitilishi bilan bog'liq nazariy va amaliy masalalarni tahlil qiladi. Maqolada ingliz tilidagi **aniq artikl** (*the*), **noaniq artikllar** (*a/an*) va **nol artikl** (artiklsiz holat) turlari o'rganilib, ularning grammatik va semantik vazifalari batafsil tushuntirilgan. Artikllarning nutqdagi ma'no va kontekstga qanday ta'sir ko'rsatishini tushunish, ingliz tilini o'rganish jarayonida muhim ahamiyatga ega ekanligi ko'rsatilgan. Shuningdek, maqolada **o'zbek tilida artikllar mavjud bo'lmasligi** sababli o'zbek tilida so'zlashuvchi o'quvchilarning ingliz tilida artikllarni o'rganishdagi xatoliklari tahlil qilinadi. Artikllarni o'rganishda yuzaga keladigan asosiy qiyinchiliklar va ularga qarshi samarali o'qitish metodlari taklif etiladi. Kontekstual yondashuv, taqqoslov metodlar va vizual materiallardan foydalanish orqali artikllarni o'rgatishning samarali usullari ko'rsatilgan. Maqolada o'qituvchilarga o'quvchilarga artikllarni to'g'ri qo'llashni o'rgatishda qanday metodologiyalarni qo'llash zarurligi haqida fikrlar bildirilib, ingliz tili o'rganish jarayonining samaradorligini oshirish uchun ilmiy yondashuvlar taklif qilinadi. Umuman olganda, maqola ingliz tili o'qituvchilari va talabalariga artikllarni o'rganish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni tushunishga va samarali metodlar asosida ularni yengishga yordam beradi.

Kalit so'zlar Artikllar, Grammatikani o'rgatish, Noaniq artikllar, Aniqlovchi artikl, Nol artikl;

ANNOTATION This academic paper analyzes theoretical and practical issues related to the study and teaching of English-language articulations. The article explores the types of definite article (*the*), indefinite articles (*a/an*), and null article (*non-Article case*) in English and explains in detail their grammatical and semantic tasks. Understanding how articulations affect meaning and context in speech has been shown to be important in the process of learning English. The article also analyzes the errors of Uzbek-speaking readers in learning articles in English due to the lack of articulations in Uzbek. The main difficulties that arise in the study of articulations and effective teaching methods are proposed against them. Effective methods of teaching articulations are shown through the use of a contextual approach, comparative methods and visual materials. In the article, teachers are told to give students the right hand of articulations

Key words Articulations, teaching grammar, indefinite articles, determinative article, null article;

KIRISH Ingliz tili zamonaviy dunyoda xalqaro muloqot, fan, texnologiya, savdo va ta'limning asosiy vositasi hisoblanadi. Ushbu tilni o'rganish jarayonida grammatik bilimlar, xususan, artikllarning to'g'ri qo'llanilishi muhim o'rin tutadi. Chunki artikllar kichik va tashqi shakli oddiy bo'lishiga qaramasdan, ular gapdagi otlarga aniqlik, umumiylik, noma'lumlik yoki ma'lumlik kabi semantik ma'no yuklaydi. Bu esa muloqotda tushunmovchiliklarning oldini olish va fikrni aniq ifodalashda muhim rol o'ynaydi. Ingliz tilidagi artikllar asosan uch turga bo'linadi: **aniq artikl** (*the*), **noaniq artikllar** (*a/an*) va **nol artikl** (ya'ni artiklning mavjud emasligi). Har bir artikl o'ziga xos grammatik va semantik vazifani bajaradi. Biroq, ko'plab til o'rganuvchilar, ayniqsa o'zbek tilida so'zlashuvchilar uchun artikllarni to'g'ri ishlatish katta muammo tug'diradi.

Bu holat birinchi navbatda ona tilimizda artikl tushunchasining mavjud emasligi bilan bog'liq. Masalan, o'zbek tilida "kitob", "bir kitob", "ana u kitob" kabi ifodalar artikllarsiz aytiladi, holbuki ingliz tilida ularning har biriga mos ravishda *a book*, *the book* kabi shakllar tanlanadi. Shu sababli ingliz tilini o'rganayotgan o'zbek o'quvchilari orasida artikllarni umuman ishlatmaslik yoki ularni noto'g'ri joyda ishlatish kabi xatoliklar keng tarqalgan. Bundan tashqari, artikllar faqatgina grammatik birlik emas, balki nutqning kontekstual mazmunini to'g'ri tushinishda ham asosiy

vosita hisoblanadi. Masalan, “I saw **a** dog” (men bir itni ko‘rdim) va “I saw **the** dog” (men o‘sha itni ko‘rdim) gaplari orasidagi farq, kontekstga qarab, butun muloqot mazmunini o‘zgartirishi mumkin.

Ushbu maqola ingliz tilidagi artikllarning nazariy asoslarini, ularning turlari va qo‘llanilish holatlarini tahlil qiladi. Shuningdek, o‘zbek tilida so‘zlashuvchi o‘quvchilar uchun xos bo‘lgan muammolarni ochib beradi va artikllarni o‘rgatishda samarali metodik yondashuvlarni taklif etadi. Bu mavzu ingliz tilini o‘rgatishda va o‘rganishda doimiy dolzarb bo‘lib qolmoqda, chunki til o‘zlashtirish jarayonida grammatikaning bu qismi juda ko‘p tushunmovchiliklarga sabab bo‘ladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI. Ingliz tilidagi artikllarning umumiy tavsifi. Artikllar ingliz tilining morfosintaktik tizimida aniqlik va noma’lumlik darajasini ifodalovchi muhim grammatik birliklardir. Ular odatda otlarning oldida kelib, ularning aniqligini (definiteness), umumiyligini (generality) yoki yangi ma’lumot ekanini ko‘rsatadi. Tilshunoslikda artikllar determinatorlar turkumiga kiradi va ular nutqdagi ma’lumotning statusini belgilashga xizmat qiladi. Artikllarning asosiy vazifasi – gapda ishtirok etayotgan otning qanday kontekstdaligini ifodalash: bu ot ilgari tilga olinganmi yoki yo‘q, tinglovchi uni biladimi yoki yo‘q, umumiy tushuncha bildirilyaptimi yoki ma’lum bir narsami. Ingliz tilida artikllar aniq artikl (*the*), noaniq artikllar (*a/an*) va nol artikl shaklida qo‘llaniladi.

Aniqlovchi artikl – *the*. The artikli tilga olinayotgan ot ilgari eslatilgan, ma’lum yoki kontekst orqali tinglovchiga tanish bo‘lsa ishlatiladi. Bu artikl birlik va ko‘plik otlar bilan, hisoblanadigan va hisoblanmaydigan otlar bilan qo‘llanishi mumkin.

Misollar:

I saw a dog. The dog was barking. – Men bir itni ko‘rdim. O‘sha it hurayotgan edi.

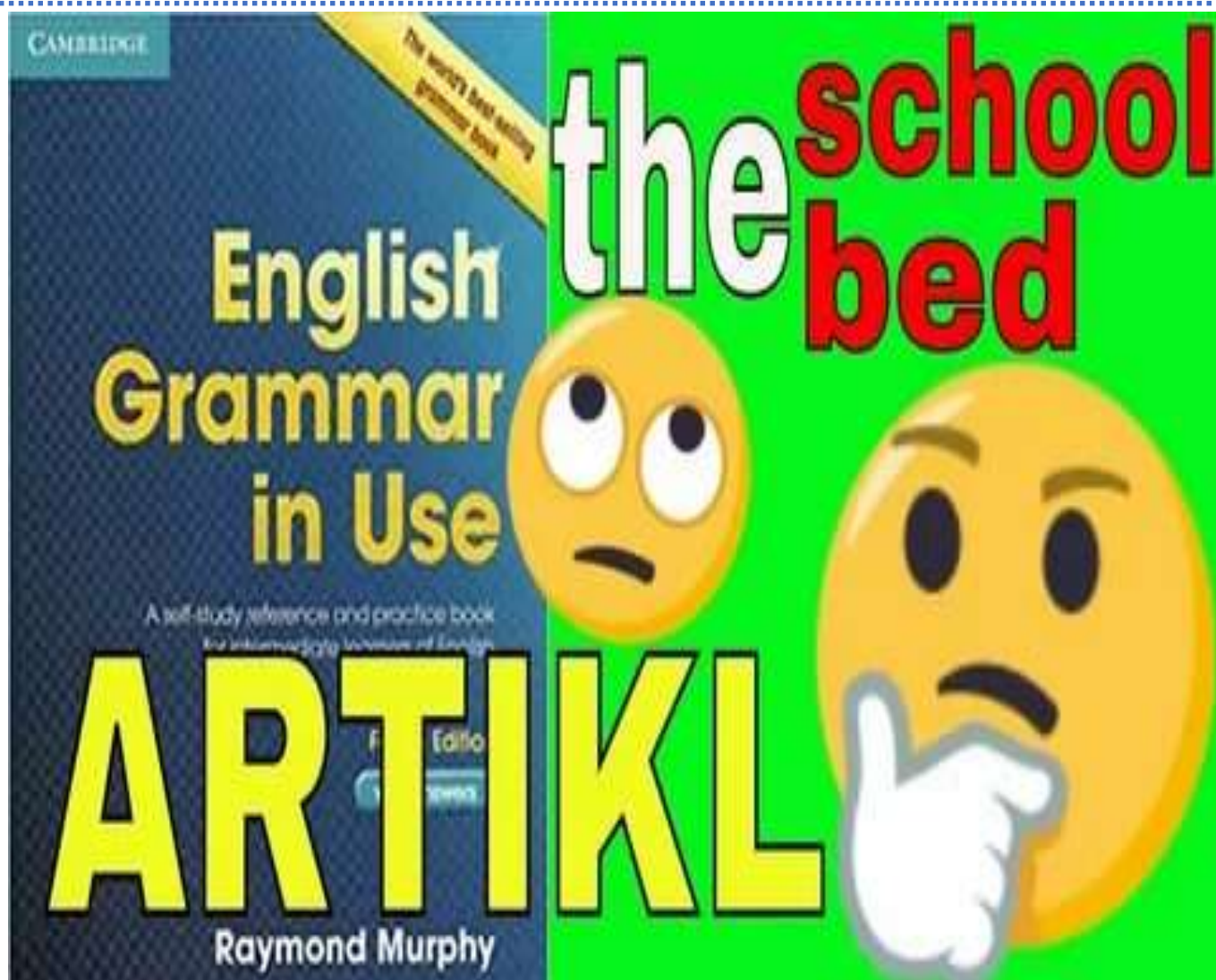
The sun is shining. – Quyosh porlamoqda. (Yer sayyorasida yagona quyosh mavjudligi sababli ma’lum)

Shuningdek, *the* quyidagi holatlarda ham ishlatiladi:

Barcha tinglovchilar uchun tanish bo‘lgan unikal ob’ektlar: *the sky, the moon, the government.*

Superlativ darajadagi sifatlar bilan: *the best, the largest.*

Davlatlar, daryolar, tog‘ tizmalari nomlari: *the United States, the Nile, the Alps.*

Noaniqlovchi artikllar – *a / an*. Noaniq artikllar *a* va *an* birlikda keluvchi, hisoblanadigan otlar bilan ishlatiladi. Ular birinchi marta tilga olinayotgan yoki noma'lum bo'lgan narsani bildiradi. *A* – undosh tovush bilan boshlanuvchi so'zlar oldida: *a cat, a house, a teacher*

An – unli tovush bilan boshlanuvchi so'zlar oldida: *an apple, an engineer, an hour* (e'tibor bering: bu yerda "hour" unli tovush bilan boshlanadi)

Misollar:

I saw a bird in the garden. – Men bog'da bir qush ko'rdim.

She wants to buy an umbrella. – U soyabon sotib olmoqchi.

Bu artikllar son jihatdan "bir dona" degan ma'noni bildiradi, lekin ular ko'pincha noma'lumlikni ham anglatadi.

Nol artikl (zero article). Nol artikl holatida otning oldida hech qanday artikl ishlatilmaydi. Bu holat quyidagi vaziyatlarda kuzatiladi: Ko'plikdagi va umumiy ma'nodagi otlar: *Books are important.* – Kitoblar muhim.

Children need care. – Bolalar e'tiborga muhtoj. Hisoblanuvchi bo'lgan (mass) otlar:
Milk is good for health. – Sut sog'liq uchun foydali.
Love is important in life. – Hayotda muhabbat muhimdir. Ba'zi joy nomlari, dars fanlari, sport turlari, til nomlari: *She studies biology.*
He speaks English. They play football.

Bu artiklning ishlatilmasligi ham muayyan grammatik va stilistik mezonlarga asoslanadi.

O'zbek tilida so'zlashuvchilarning artikllar bilan bog'liq xatoliklari.
 O'zbek tili artikl tizimiga ega bo'lgani sababli o'quvchilar ko'p hollarda ularni umuman ishlatmaydilar yoki aniqlik va noma'lumlik holatlarini chalkashtirib yuboradilar. Quyidagi muammolar ayniqsa tez-tez uchraydi: Artiklni umuman ishlatmaslik:

I saw dog – noto'g'ri.

I saw a dog – to'g'ri. The artiklni keraksiz ishlatish: *The water is important for the life* – noto'g'ri. *Water is important for life* – to'g'ri. Noaniq artikl bilan noto'g'ri shakllarni ishlatish: *He is an university student* – noto'g'ri (undosh tovush bilan boshlanyapti). *He is a university student* – to'g'ri.

Ingliz tili o'qituvchilari uchun metodik tavsiyalar taqoslov asosida o'rgatish: O'zbekcha va inglizcha gaplarni yonma-yon taqqoslash orqali o'quvchilarga artikllarning roli tushuntiriladi. Kontekstual yondashuv: Har bir artikl real hayotiy vaziyatlarda qanday ishlatilishini misollar orqali tushuntirish zarur. Vizual materiallar va sxemalar: Jadval, diagramma va rasmlar orqali aniqlik va noma'lumlik tushunchalarini tushuntirish. Ko'p sonli amaliy mashqlar: Gapni to'ldirish, tarjima qilish, artikl tanlash kabi mashqlar orqali mustahkamlash. Nutqiy vaziyat asosida o'rgatish: O'quvchilarga turli rolli o'yinlar, suhbatlar orqali artikllarni kontekstda ishlatishni o'rgatish samarali bo'ladi. Agar xohlasangiz, keyingi bosqichda maqolaning xulosa, foydalanilgan adabiyotlar, yoki ilmiy takliflar qismlarini ham yozib beraman. Shuningdek, ppt taqdimot, annotatsiya ruscha/inglizcha, yoki ilmiy to'plam formatida hujjat tayyorlab berishim mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLAR Ingliz tilida artikllar grammatik tizimning muhim tarkibiy qismi bo'lib, til o'rgatuvchi va til o'rganuvchi uchun juda katta ahamiyatga ega. Ular faqat grammatik birliklar sifatida emas, balki nutqning semantik va pragmatik jihatlarini aniqlovchi vositalar sifatida ham ishlatiladi. Artikllar yordamida gapda ma'lum va noma'lumlik, umumiylik va maxsuslik, shuningdek, tilda mavjud bo'lgan ob'ektlar yoki hodisalar haqida aniq ma'lumotlar taqdim etiladi. **Ingliz tilidagi artikllarning** asosiy turlari – **aniq artikl** (*the*), **noaniq artikllar** (*a/an*) va **nol artikl** (artiklsiz holat) – har biri alohida vazifaga ega. *The* artikli predmet yoki hodisaning ma'lum va aniq ekanligini bildiradi, *a/an* esa predmet yoki hodisaning noma'lum yoki umumiy ekanligini ifodalaydi. Nol artikl esa ma'lum bir ot yoki umumiy tushunchalar

bilan bog‘liq holda qo‘llaniladi. Biroq, **o‘zbek tilida artikllar** mavjud bo‘lmagani sababli, o‘zbek tilida so‘zlashuvchilar ingliz tilini o‘rgatishda ko‘plab qiyinchiliklarga duch keladilar. Bu xatoliklar, asosan, artikllarning noto‘g‘ri qo‘llanilishi (masalan, artiklni ishlatmaslik yoki keraksiz ishlatish), shuningdek, *a* va *the* farqini tushunmaslikdan kelib chiqadi. Bu masala ayniqsa boshlang‘ich va o‘rta darajadagi o‘quvchilar orasida keng tarqalgan. Artikllarni o‘rgatishning samarali usullari, shu jumladan, **kontekstual yondashuv** va **taqqoslov metodlar**, o‘quvchilarga ingliz tilida artikllarni tushunish va to‘g‘ri qo‘llashni o‘rgatishda muhim ahamiyatga ega. Kontekstual yondashuv, ya‘ni artikllarning real hayotiy vaziyatlar orqali o‘rgatilishi, o‘quvchilarning tilga nisbatan tushunchalarini mustahkamlashga yordam beradi. Shuningdek, artikllarni tushuntirishda **vizual materiallar**, **sifatli amaliy mashqlar** va **nutqiy vaziyatlar** yordamida qo‘llanilishi zarur. **Artikllarning o‘qitilishi jarayonida o‘quvchilarga aniq, tushunarli misollarni taqdim etish** va ularni turli vaziyatlarga moslab ishlatish, ularning grammatik tushunchalarini mustahkamlashga yordam beradi. Misollar yordamida o‘quvchilarga artikllarning ishlatilishi jarayonida yuzaga keladigan noaniqliklarni aniqlash va hal etish imkoniyatlari yaratiladi. Masalan, “a dog” va “the dog” o‘rtasidagi farqni o‘rgatish, ularning semantik farqlarini tushunishga yordam beradi. Shuningdek, o‘zbek tilida so‘zlashuvchilar uchun **artikllarni o‘rganishdagi xatoliklarni tahlil qilish va ularga oid tuzatishlar kiritish** katta ahamiyatga ega. O‘quvchilarga artikllarni o‘rganishda yuzaga keladigan xatoliklarni o‘z vaqtida aniqlash va ularni tuzatish jarayonini optimallashtirish, yanada samarali natijalar olish imkonini beradi. Bu esa o‘qituvchilarga o‘z metodologiyalarini takomillashtirish va o‘quvchilarga yaxshiroq tushuntirish usullarini ishlab chiqishga yordam beradi. **Ingliz tilidagi artikllar o‘quvchilar uchun juda murakkab bo‘lishi mumkin, ammo ularni o‘rganish** – nafaqat tilni o‘rganish, balki muloqotda samarali ishtirok etish, o‘z fikrlarini aniq ifodalash va boshqalar bilan to‘g‘ri tushunish uchun zarur bo‘lgan qobiliyatlarni rivojlantirishni ta‘minlaydi. Shuning uchun ingliz tili o‘qituvchilari artikllarni o‘rgatishda noan‘anaviy va innovatsion metodlarni qo‘llashlari zarur. **Shunday qilib**, ingliz tilidagi artikllarni o‘rgatish va o‘rganish, faqat grammatikaning bir qismi bo‘lmasdan, tildagi aniq ma‘no, muloqotning maqsadi va kontekstni tushunishda muhim ahamiyatga ega. O‘qituvchilar, o‘quvchilarga grammatik qoidalar bilan birga, artikllarni to‘g‘ri va samarali ishlatishni o‘rgatish uchun ilmiy asoslangan metodlarni qo‘llashlari lozim. Bu o‘quvchilarga ingliz tilida aniq va to‘g‘ri muloqot qilish imkonini beradi va ular uchun muvaffaqiyatli til o‘rganish jarayonini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1 **Azar, B. (2007).** *Understanding English Grammar*. Pearson Education.
- 2 **Biber, D., Conrad, S., & Leech, G. (2002).** *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Longman.

- 3 **Collins, L. (2015).** *English Articles: A Comprehensive Guide to Using "A," "An," and "The" in English.* Oxford University Press.
- 4 **Cook, V. (2003).** *The English Language: A Linguistic Introduction.* Wiley-Blackwell.
- 5 **Eastwood, J. (1994).** *Oxford Guide to English Grammar.* Oxford University Press.
- 6 Faxriddin B., No‘monbek A. ABS SISTEMASI BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNING TORMOZ SAMARADORLIGINI MATEMATIK NAZARIY TAHLILI //International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING. – 2024. – T. 4. – №. 1. – C. 333-337.
- 7 Qurbonazarov S. et al. ANALYSIS OF THE FUNDAMENTALS OF MATHEMATICAL MODELING OF WHEEL MOVEMENT ON THE ROAD SURFACE OF CARS EQUIPPED WITH ABS //Multidisciplinary Journal of Science and Technology. – 2024. – T. 4. – №. 8. – C. 45-50.
- 8 Xuzriddinovich B. F. et al. ABS BILAN JIHOZLANGAN AVTOMOBILNI TORMOZ PAYTIDA O ‘ZO ‘ZIDAN VA MAJBURIY TEBRANISHLARINI TORMOZ SAMARADORLIGIGA TA‘SIRINI TAHLIL QILISH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2024. – T. 47. – №. 4. – C. 81-87.
- 9 Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
- 10 Karshiev F. U., Abduqahorov N. ABS BILAN JIHOZLANGAN M1 TOIFALI AVTOMOBILLAR TORMOZ TIZIMLARINING USTIVORLIGI //Academic research in educational sciences. – 2024. – T. 5. – №. 5. – C. 787-791.
- 11 Каршиев Фахридин Умарович, Н.Абдукажоров ИЗУЧЕНИЕ МИКРОСТРУКТУРЫ СТАЛИ В МАТЕРИАЛОВЕДЕНИИ//https://www.iupr.ru/6-121-2024https://www.iupr.ru/ files/ugd/b06fdc_15c4798c874a4ddab326a52bd3af34ea.pdf?index=true
- 12 Xusinovich T. J., Ro‘zibayevich M. N. M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH.
- 13 Farxadjonovna, Bekimbetova Elmira, and Abduqahorov No‘monbek. "STARTING ENGINES AT LOW TEMPERATURES." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 5.2 (2025): 83-87.
- 14 Xusinovich, Turdaliyev Jonibek, and Mo‘minov Nurali Ro‘zibayevich. "M1 TOIFALI AVTOMOBILLARNI TURLI MUHITLARDA TORMOZLANISHINI TAHLIL QILISH VA PARAMETRLARINI O ‘RGANISH."
- 15 В. Я. Бочкарев. Новые технологии и средства измерений, методы организации водоучета на оросительных системах. Новочеркасск, 2012, 227 с
- 16 В.А.Втюрин.Автоматизированные системы управления технологичес-кими процессами .Основы АСУТП. Санкт-Петербург 2006, 154 с.
- 17 Рачков М.Ю. Технические средства автоматизации.- Москва: МГИУ, 2006,- 347 с.
- 9.Vohidov A.X. Abdullaeva D.A. Avtomatikanmg texnik vositalari. T..TIMI, 2011.180 b.